

Turun ratapiha ja Kupittaa-Turku -kaksoisraide: aiesopimus ratasuunnitelmaan sisältyvien tiettyjen toimenpiteiden toteutuksesta

1. Sopimuksen osapuolet

Turun kaupunki (jäljempänä Kaupunki)

PL 355
20101 TURKU
Y-tunnus 0204819-8

Yhteyshenkilö: Jarkko Virtanen
Puh: 050 559 0222
Sähköposti: jarkko.virtanen@turku.fi

Väylävirasto

PL 33
00521 Helsinki
Y-tunnus 1010547-1
kirjaamo@vayla.fi

Yhteyshenkilö: Erkki Mäkelä
Puh: 040 0742 315
Sähköposti: erkki.makela@vayla.fi

VR-Yhtymä Oy

PL 488 (Radiokatu 3)
00101 Helsinki
Y-tunnus 1003521-5

Yhteyshenkilö: Kai Perhola
Puh: 040 8621 831
Sähköposti: kai.perhola@vr.fi

2. Sopimuksen tausta

Tämä sopimus koskee hankekokonaisuutta, jonka taustalla on sekä rautatieliikenteen että Turun ratapiha-alueen kiinteistöjen kehittämistarpeita. Turun ratapiha-alueelle suunnitellaan elämys- ja tapahtumakeskittymää ja sitä tukevia palveluita sekä asu- mista. Ratapiha-alueen käyttötarkoituksen muutos edellyttää nykyisten junaliikenteen varikkotoimintojen siirtämistä ratapihan alueelta. Rautatieliikenteen kehittämistarpeet liittyvät puolestaan Helsingin ja Turun välisen nopean junayhteyden, lähijunaliikenteen mahdollistamisen sekä tavaraliikenteen kehittämisen edellyttämiin toimenpiteisiin val- tion rataverkolla.

Väylävirasto laatii parhaillaan Turun ratapihaa ja Kupittaa-Turku -kaksoisraidetta kos- kevaa ratalain (110/2007) mukaista ratasuunnitelmaa (jäljempänä Ratasuunnitelma), joka sisältää sekä yllä mainitut rautatieliikenteen kehittämisen että junaliikenteen vari- kon siirtämisen edellyttämät toimenpiteet. Laadittavana oleva Ratasuunnitelma ei var- sinaisesti koske Turun satamaraiteen mahdollista siirtämistä, mutta siihen sisältyy toi- menpiteitä, joilla varaudutaan satamaraiteen siirtämiseen. Satamaraiteen siirtäminen liittyy satamaterminaalialueen kehittämiseen, josta Kaupunki ja satamayhtiö neuvotte- levat ja josta päätetään myöhemmin erikseen. Ratasuunnitelma on tarkoitus toimittaa Liikenne- ja viestintäviraston hyväksyttäväksi vuoden 2021 aikana ja rakentamissuun- nittelu on tarkoitus käynnistää vuonna 2021.

Kaupungilla on vireillä kolme Ratasuunnitelmaan ja Turun ratapiha-alueen kehittämiseen liittyvää asemakaavan muutosta: "Rata-alueen laajennus, itä" ja "Rata-alueen laajennus, länsi I" ja "Turku Ratapiha".

Turun ratapihan ja Kupittaa-Turku -kaksoisraiteen muutokset sisältyvät Turun seudun MAL-sopimukseen vuosille 2020-2031, joka on allekirjoitettu 8.10.2020. MAL-sopimuksen mukaan Turun ratapihan ja Kupittaa-Turku -kaksoisraiteen muutoksia koskee valtion ja Kaupungin välillä kustannusjakoperiaate 50/50. Mainittu kustannusjakoperiaate ei koske elämyskeskuksen edellyttämiä muutoksia Turun ratapiha-alueella.

Hallituksen esitys vuoden 2021 talousarvioksi sisältää Turun ratapihan ja Kupittaa-Turku -kaksoisraiteen kehittämishankkeen. Eduskunta päättää talousarviosta joulukuussa 2020. Kehittämishankkeelle on esitetty määrärahaa 33,75 miljoonaa euroa, josta vuoden 2021 osuudeksi 2,5 miljoonaa euroa.

Selvyyden vuoksi todetaan, että Finrail Oy vastaa rautatieliikenteen ohjauksesta. Mikäli tämän sopimuksen mukaisen hankkeeseen sisältyy Finrail Oy:n liikenteenohjausjärjestelmää koskevia toimenpiteitä, toimii Finrail Oy toteutusvaiheessa Väyläviraston kumppanina. Kumppanuus tarkoittaa, että Finrail Oy:n hankkeeseen liittyvät kustannukset lasketaan osaksi Väyläviraston kustannusosuutta. Finrail Oy:n osuutta koskevat kustannukset, niiden jakautuminen ja kattaminen osin Euroopan unionin CEF-rahoituksella selvitetään jatkovalmistelussa.

3. Sopimuksen tarkoitus

Tällä sopimuksella sopimusosapuolet sopivat edistävänsä sopimuksen mukaista hanketta ja sovitaan keskeisistä ehdoista, joita noudattaen hankkeeseen kuuluvat sopimuksen kohdassa 4 mainitut Ratasuunnitelmaan sisältyvät tietyt rakennustoimenpiteet tullaan toteuttamaan ja toteutuksesta sopimaan, mikäli sopimuksen kohdan 5 edellytykset täyttyvät. Tämän sopimuksen ehdot koskevat toteutusvastuuta, kustannuksia ja kustannusjakoa, osapuolten osallistumista, toteuttavien rakenteiden omistusta, toteuttamisen sekä myöhemmin tehtäviä sopimuksia.

4. Sopimuksen tarkoittaman hankkeen laajuus

Tässä sopimuksessa tarkoitettu hanke koostuu alla lueteltujen Ratasuunnitelman mukaisten toimenpiteiden toteuttamisesta:

1. Päärautatieaseman alueella tehtävät rakennustoimenpiteet, joilla mahdollistetaan maankäytön kehittämistä mm. Turun ratapihan alueella
 - 1.1 Varikon yksityisraiteiden ja raideyhteyden rakentaminen Heikkilän ratapihalle (raiteet 864-870, 877-880, 861)
 - 1.2 Lisäksi selvitetään nykyisen raiteen 018 siirtäminen Heikkilän ratapihalle, uuden huoltotien rakentaminen henkilöratapihan pohjoisreunaan ja varikkokorttelin tulevaan rakentamiseen liittyvien portaalien (5-6 portaalaa) siirtäminen. VR selvittää kyseisten toimenpiteiden tarpeellisuutta yhteistyössä Väyläviraston ja kaupungin kanssa ja VR tekee lopullisen päätöksen siirtotarpeesta mahdollisimman pian tämän aiesopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Mikäli VR ei katsoa siirtoja tarpeelliseksi, Väylävirasto voi toteuttaa siirrot myöhemmin omalla kustannuksellaan.

- 1.3 Junien autolastauspaikan siirtäminen
- 1.4 Kohtiin 1.1 - 1.3 liittyvät sähkörata-, vahvavirta-, turvalaitejärjestelmien muutokset.
2. Heikkilän ratapihan eteläisimmän raiteen toteuttaminen tarvittavine sähkörata-, vahvavirta-, turvalaitejärjestelmien muutoksineen, mikäli kaupungin kustannusvastuulla oleva satamaraiteen siirto toteutuu kohdan 5.3. mukaisella tavalla.
3. Helsinki-Turku nopean junayhteyden edellyttämät rakentamistoimenpiteet valtion rataverkolla välillä Kupittaa-Turun ratapiha.
 - 3.1 Kupittaa-Turku asema välin kaksoisraiteen ja siihen liittyvien siltojen sekä meluntorjunnan toteuttaminen
 - 3.2 Neljän laituriraiteen ja laitureiden, radan turvalaiteiden, junien käyttövalmiushuollon toteuttaminen sekä työnaikaiset järjestelyt
 - 3.3 Kohtiin 3.1 ja 3.2 liittyvät sähkörata-, vahvavirta-, turvalaitemuutokset sekä sammutusvesijärjestelmän toteutus.

Yllä lueteltujen toimenpiteiden sijaintialueet on esitetty sopimuksen liitteenä olevassa kartassa.

Tämän sopimuksen mukainen hanke on tarkoitus toteuttaa vuosina 2021-2024 käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa. Sopimuksen mukaisen hankkeen ja edellä esitettyjen kohtien 1-3 toteutumisen edellytyksenä on aikataulultaan kiireellisimpien kohteiden suunnittelun aloittaminen alkuvuodesta 2021. Näitä ovat Varikon korvaavien raiteiden suunnittelu, uusi tankkauspaikka, väliaikainen käyttövalmiushuolto ja Aurajoen uusi ratasilta siihen liittyvine raidegeometrioineen.

Hanke toteutetaan niin, että rautatieliikenteelle ja -järjestelmälle aiheutuvat häiriöt pyritään minimoimaan.

5. Edellytykset hankkeen toteuttamiselle

Sopimuspuolet sitoutuvat toteuttamaan hankkeen ja tekemään toteutusopimuksen/-sopimukset tässä sopimuksessa sovituin ehdoin alla mainittujen edellytysten täytyessä.

Ratasuunitelman hyväksymisen ja Turun ratapiha-alueen kiinteistökehityshankkeen toteuttaminen edellytyvät muutoksia asemakaavoihin. Tähän liittyen Kaupunki valmistelee seuraavia asemakaavamuutoksia

- Turku Ratapiha (dnro 11740-2017): varikon aluetta koskeva asemakaavan muutos, joka mahdollistaa elämyskeskuksen toteuttamisen nykyiselle rautatien varikkoalueelle sekä Ratapihankadun varren liike- ja toimistorakentamisen
- Rata-alueen laajennus, itä (dnro 2860-2020): Turun päärautatieaseman ja Kupittaaan välistä rautatiealuetta koskeva asemakaavan muutos päärautatieaseman ja Hämeensillan välillä
- Rata-alueen laajennus, länsi I (dnro 8478-2020): Pahaniemen kaupungin-osan 73. korttelin ja Puistokadun ja Koulukadun sillan välistä rata-aluetta koskeva asemakaavan muutos

1. Kaikkien sopimuskohtien 4 mukaisten toimenpiteiden (1-3) toteuttamisen yleisenä edellytyksenä on, että Ratasuunnitelman hyväksymisen edellytyksenä olevat asemakaavamuutokset sekä Ratasuunnitelma on hyväksytty ja lainvoimaisia. Toimenpiteiden rakentamissuunnittelu voidaan kuitenkin käynnistää jo ennen Ratasuunnitelman hyväksymistä. Myös rakentaminen voidaan käynnistää jo ennen Ratasuunnitelman lainvoimaiseksi tuloa, mikäli sopimusosapuolet siitä erikseen sopivat, eikä valitusviranomainen ole kieltänyt täytäntöönpanoa.
2. Osaksi Väyläviraston kustannusvastuun piiriin kuuluvien sopimuskohtien 4 mukaisten (1, 2 ja 3.1 - 3.3) (Heikkilän ratapihan eteläisin raide sekä rautatieliikenteen kehittämistoimenpiteet) toimenpiteiden toteuttamisen edellytyksenä on lisäksi, että eduskunta myöntää Väylävirastolle määrärahat niiden toteuttamiseen.
3. Kohdan 4.2 toteuttamisen edellytyksenä on, että sataman matkustajaterminaaliratkaisu edellyttää raiteistomuutoksia ratapihalla. Tässä tapauksessa Kaupunki ja Väylävirasto neuvottelevat erikseen tarkemmalla tasolla sopimuksen satamaraitteen suunnittelu-, toteutus-, omistus- ja hallintajärjestelyistä.
4. VR-Yhtymä Oy:n kustannettavien elämyskeskushankkeeseen liittyvien sopimuskohtien 4 mukaisten toimenpiteiden (1.1 - 1.4) toteuttamisen edellytyksenä on lisäksi, että elämyskeskushanketta koskeva asemakaavamuutos ja rakennusluvut ovat lainvoimaiset ja että hankkeen aluetta koskeva maankäyttöo-
pimus ja kiinteistökauppa on tehty.

6. Ratasuunnitelman laatimisvaiheen vastuunjako

Väylävirasto laatii kustannuksellaan Turun ratapihaa ja Kupittaa-Turku -kaksoisraidetta koskevan Ratasuunnitelman ja kaupunki vastaa Ratasuunnitelman edellyttämistä asemakaavojen muutoksista.

7. Rakennuttaminen ja rakentaminen

Väylävirasto vastaa kaikkien hankkeeseen kuuluvien kohdassa 4 määriteltyjen toimenpiteiden (1.1-1.4, 2 sekä 3.1-3.3) toteuttamisesta ja toimii rakennuttajana. Toteuttamisella tarkoitetaan kaikkea ratasuunnitelman jälkeen tehtävää suunnittelua rakentamisvalmiuteen sekä rakennuttamista.

VR-Yhtymä Oy osallistuu kohdan 4 toimenpiteen 1.1. (Varikon yksityisraiteiden ja raideyhteyden rakentaminen Heikkilän ratapihalle) suunnitteluun ja rakennuttamiseen osoittamalla hankkeelle tarvittavat (omat tai nimeämensä ulkopuoliset) asiantuntijat. VR-Yhtymä Oy:llä on oikeus ja velvollisuus em. toimenpiteen osalta osallistua päätöksentekoon hankkeen laajuuden, raidejärjestelmän toiminnallisten ratkaisujen ja hankintojen osalta sekä kustannusseurantaan avoimien kirjojen periaatteella. Muodolliset hankintapäätökset tekee viimekädessä Väylävirasto, saatuaan niille VR-Yhtymä Oy:n hyväksynnän. Myös muut toimenpiteeseen 1.1. liittyvät keskeiset päätökset edellyttävät aina myös VR-Yhtymä Oy:n hyväksynnän. VR-Yhtymä Oy:llä on vastaava oikeus ja

velvollisuus osallistua myös kohdan 4 toimenpiteen 1.3 (Junien autolastauspaikan siirtäminen) suunnitteluun. Tarkemmista menettelytavoista sovitaan myöhemmässä To-teutussovituksessa.

Väylävirasto kilpailuttaa hankinnat siten, että urakoitsijat, suunnittelijat ja rakennuttajakonsultit laskuttavat suoraan kohdan 11 kustannusosuuksien mukaisesti kustannusvastuussa olevaa tahoja/tahoja.

Hankkeen toteutuksen pääperiaatteena on rautatieliikenteen tarpeiden huomioonottaminen. Hankkeeseen kuuluvat työkokonaisuudet suunnitellaan siten, että ne on mahdollista toteuttaa liikenteen tarpeet huomioon ottaen. Tätä lähtökohtaa noudatetaan myöhempiä sopimuksia laadittaessa, töiden suunnittelussa sekä toteutuksessa.

Muiden sopimusosapuolten osallistumisesta hankkeen toteuttamiseen sovitaan sopimuskohtassa 8. Organisoituminen.

8. Organisoituminen

Tämän sopimuksen mukaisen hankkeen toteuttamista johtaa Väylävirasto. Tarkemmasta organisoitumisesta (ohjaus- ja projektiryhmä) sovitaan toteuttamissopimuksessa. Muut sopimusosapuolet osallistuvat em. ryhmien toimintaan.

9. Kustannukset ja niiden jakaminen

Sopimuksen mukaisen kustannusjaon piiriin kuuluvat kaikki hankkeen toteutuksesta (suunnitteluttaminen rakentamisvalmiuteen, rakennuttaminen) aiheutuvat kustannukset. Hankkeeseen kuuluvien toimenpiteiden kustannusarviot perustuvat laadittavana olevan Ratasuunnitelman arvioon, jossa maanrakennusindeksi MAKU=130: 2010=100. Kustannusarvion ylitykset/alituksen jaetaan tämän sopimuksen mukaisten kustannusjako-osuuksien mukaisesti. Sopimusosapuolet vastaavat maksamiensa kustannusten arvonlisäverosta.

VR-Yhtymä Oy vastaa sopimuskohtaan 4 mukaisten toimenpiteiden (1.1 - 1.4) toteutuskustannuksista kokonaisuudessaan. Arvioidut kustannukset ovat seuraavat:

- Varikon yksityisraiteiden ja raideyhteyden rakentaminen Heikkilän ratapihalle 10,1 milj. euroa
- Mikäli VR tekee sopimuskohtassa 4 tarkoitetulla tavalla päätöksen koskien nykyisen raiteen 018 siirtämisestä Heikkilän ratapihalle, raiteen 018 siirtämisestä, uuden huoltotien rakentamisesta henkilöratapihan pohjoisreunaan ja portaalien siirtämisestä 3,6 milj. euroa
- junien autolastauspaikan siirtäminen 0,3 milj. euroa
- kolmeen edelliseen kohtaan (sopimuskohtaan 4 mukaiset toimenpiteet 1.1 - 1.3) liittyvät järjestelmämuutokset ja käyttöönotot 0,5 milj. euroa.
- Väylävirasto osallistuu perusväylänpidon erillisrahoituksella radanpidon raiteiden 877-880 ja raide 861 parantamisen kustannuksiin 2,05 milj. eurolla

Kustannusarvioiden täsmennyttyä suunnittelun edetessä, VR-Yhtymä Oy:n vastuulla oleville rakentamiskustannuksille pyritään sopimaan kattohinta (joka kirjataan Toteutussovitukseseen). Kattohinnan asettaminen mahdollistaa osaltaan elämyskeskushanketta koskevan lopullisen toteutus päätöksen tekemisen.

Kaupunki ja Väylävirasto vastaavat 50/50 -kustannusosuuksin sopimuskohtan 4 mukaisten toimenpiteiden (2 ja 3.1 - 3.3) toteuttamiskustannuksista. Arvioidut kustannukset ovat seuraavat:

- Heikkilän ratapihan eteläisimmän raiteen toteuttaminen 3,7 milj. euroa
- Kupittaa-Turku asema välin kaksoisraide ja siihen sisältyvät sillat ja meluntorjunta yhteensä 33 milj. euroa
- neljän laituriraiteen ja laitureiden, radan turvalaitteiden, kaukojunien huoltotilojen toteuttaminen sekä työnaikaiset järjestelyt yhteensä 23 milj. euroa
- kahteen edelliseen kohtaan (sopimuskohtan 4 mukaiset toimenpiteet 3.1 ja 3.2) liittyvät sähkörata-, vahvavirta-, turvalaitemuutokset sekä sammutusvesijärjestelmän toteutus 5,7 milj. euroa
- MAL-sopimukseen kuuluvien Heikkilän ratapihan uusien raiteiden osuus 2,0 milj. euroa.

Kaupunki ja Väylävirasto pyrkivät saamaan sopimuskohtan 4 toimenpiteiden 2 ja 3.1 - 3.3 toteuttamiseen täysimääräisesti Euroopan Unionin Verkkojen Eurooppa (Connecting Europe Facility, CEF) -rahoitusta tai mahdollisia muita saatavilla olevia taloudellisia tukia ja avustuksia. Osapuolet pyrkivät saamaan vastaavaa rahoitusta, tukia tai avustuksia myös VR-Yhtymä Oy:n kustannusvastuulla olevien sopimuskohtan 4 mukaisten toimenpiteiden (1.1 - 1.4) toteuttamiseen. Investoinneille myönnettyt tuet ja avustukset vähentävät sopimusosapuolten kustannuksia sopimuksessa määriteltyjen jakosuuksien mukaisesti. Mikäli tukia myönnetään, kohdennetaan ne tukikelpoisen kustannuksen alkuperäiselle maksajalle. CEF -rahoitusta pyritään hakemaan jo vuoden 2021 haussa. Väylävirasto vastaa tukihakemuksen valmistelusta ja tukee VR-Yhtymä Oy:tä tämän tukihakemuksen valmistelussa tarvittaessa.

10. Myöhemmin laadittavat sopimukset

Mikäli sopimuskohtan 5 edellytykset täyttyvät, solmivat sopimuskohtassa 4 mainitun toimenpiteen osapuolena olevat tahot toimenpidettä/toimenpiteitä koskevan toteutus-sopimuksen/toteutussopimukset.

Väylävirasto ja VR-Yhtymä Oy tekevät VR-Yhtymä Oy:n yksityisraiteiksi tulevien raiteiden alueesta maanvuokrasopimuksen sekä tarvittavat muutokset rataverkon haltijoiden väliseen sopimukseen (poistettavat raiteet, uudet raiteet).

11. Omistus ja hallinta

Hankkeessa toteutettavat VR-Yhtymä Oy:n yksityisraiteeksi siirtyvät raiteet tulevat VR-Yhtymä Oy:n omistukseen ja valtion rataverkkoon toteutettavat muutokset Suomen valtion omistukseen ja Väyläviraston hallintaan.

12. Hankeen läheisyydessä toteutettavat rakentamistoimenpiteet

Selvyyden vuoksi todetaan, että seuraavista tähän sopimukseen liittyvistä rakennushankkeista on sovittu tai sovitaan erikseen, eivätkä ne kuulu tässä aiesopimuksessa tarkoitettujen hankkeiden piiriin:

- Logomon sillan rakentaminen
- Elämyskeskuksen jalankulkusillan rakentaminen
- Rautatiealueella ja sen välittömässä läheisyydessä tapahtuva rakentaminen (elämyskeskus ja matkakeskus)
- Turun asetinlaitteen siirtäminen
- Turun satamaraitteen siirtäminen
- Rautatiealueen ja elämyskeskuksen välisen suojamuurin toteuttaminen.

13. Sopimuksen voimaantulo

Tämä sopimus tulee voimaan, kun kaikki sopimusosapuolet ovat on sen allekirjoittaneet.

Tämä sopimus on voimassa siihen saakka, kunnes sopimuskohdassa 10 tarkoitettu toteuttamissopimus/toteutusopimukset ovat tulleet sopimusosapuolten välillä voimaan. Mikäli sopimuskohdan 4 mukaisista toimenpiteistä laaditaan useita erillisiä toteutusopimuksia, on tämä sopimus voimassa kunkin toimenpiteen osalta siihen saakka, kunnes toimenpidettä koskeva toteuttamissopimus on tullut sen osapuolena olevien sopimusosapuolten välillä voimaan.

14. Sopimuksen raukeaminen

Tämä sopimus raukeaa sopimuskohdan 4 toimenpiteiden 2 sekä 3.1 - 3.3 osalta, mikäli Eduskunta ja Kaupungin valtuusto eivät ole tehneet mainittujen toimenpiteiden rahoittamista koskevia päätöksiä 31.12.2021 mennessä.

Sopimus raukeaa kohdassa 4 mainittujen toimenpiteiden 1.1 - 1.4 osalta, mikäli elämyskeskusta ei päätetä toteuttaa ja toteutusopimusta tehdä 31.12.2022 mennessä.

Sopimusosapuolet vastaavat itselleen aiheutuneista kustannuksista eivätkä ole korvausvelvollisia toista osapuolta kohtaan, mikäli aiesopimus ei johda hankkeen toteuttamiseen.

15. Riidan ratkaisu

Mahdolliset erimielisyydet pyritään ratkaisemaan yhteisesti sopimalla. Mikäli yhteisymmärrykseen ei päästä, ratkaistaan erimielisyydet Helsingin käräjäoikeudessa.

16. Allekirjoitukset

Tätä sopimusta on tehty kolme (3) samanlaista kappaletta, yksi (1) kullekin sopimusosapuolelle.

*Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.
Väylävirastossa asian on ratkaissut Toimialajohtaja Pekka Petäjäniemi ja esitellyt Osastonjohtaja Esa Sirkiä.
Turun kaupungilla asian on ratkaissut Kaupunginjohtaja Minna Arve*

*VR-Yhtymä Oy:n puolesta sopimuksen ovat allekirjoittaneet pp.
Teemu Hyvönen ja Kai Perhola*

Liite: Kartta sopimuksen mukaisten hankkeiden alueista